

Lapsi ja perhepalveluiden muutosohjelma – Perhekeskustoimintamalli Lappiin

Tiedote 6/2018

Perhekeskustoimintamalli Lappiin -hanketta on takana reilu vuosi. Kesäkuun alussa ministeritasolla on tehty päätös, jonka mukaan LAPE-hankkeet maakunnissa eivät jatku enää ensi vuonna. Muutosagenttien työlle on luvattu jatkoa vuodelle 2019 ja kansallisesti on nostettu esille siltaamistoimet, joilla LAPE-työn jatkuminen kuntien, maakunnan, järjestöjen ja seurakuntien kesken on tarkoitus varmistaa. Vaikka hankkeet loppuvat, ei LAPE-työ lopu. Siitä vastaavat jatkossa maakuntien muutosagentit ja kuntien viranhaltijat.

Kansallisella tasolla on kuluneen vuoden aikana tehty töitä sen eteen, että perhekeskustoimintamalli tulisi jatkossa olemaan mahdollisimman yhdenmukainen eri puolilla Suomea. Perhekeskusten linjaukset (ns. rakennuspalikat) ja tehtävät on laadittu. Työn alla on tällä hetkellä palveluverkoston tarkempi määrittely sekä LAPE-teesien hiominen. Lisäksi on laadittu ns. to do -listaa asioista, jotka tulee olla valmiina tämän vuoden loppuun mennessä.

Tehokkaalla, aikaansaavalla ja positiivisen asenteen omaavalla LAPE-tiimillämme on siis vielä puolisen vuotta tehokasta työaikaa käytettävissä siihen, että LAPE-ideologia säilyy niissä verkostoissa, joiden kanssa olemme asioita työstäneet tähänkin asti. ”LAPE:n takii” -iskulause on kenties ollut se kantava voimavara, jolla on jaksettu paiskia pitkiä päiviä, pimeillä syys- ja talvikeleillä milloin missäkin päin Lappia.

Kuluneen vuoden aikana on konkretisoitunut entistä enemmän ymmärrys siitä, kuinka isojen haasteiden edessä Lapissa ollaan, kun palvelujärjestelmään on tarpeen tehdä muutoksia. Osa muutoksista on selvästikin koettu tervetulleiksi, mutta lähipalveluiden osalta on ilmassa suurta huolta. Karkaavatko lähipalvelut kauas ja mitä ylipäättään saa lähipalveluina? Ovatko ne vain tietokoneruutu ja robotti toisessa päässä? Muutoksen mukanaan tuottamia epävarmuustekijöitä tuovat esiin yhtä lailla työntekijät ja palveluiden käyttäjät.

Lapissa on pitkä perinne sähköisten palveluiden kehittämisessä – Virtu-palvelukanava on kaikille tuttu juttu. Perhekeskustoimintamalli Lappiin -hankkeessa on jatkettu sähköisten palvelukanavien hyödyntämistä edelleen. Hankkeen aikana on luotu mm. uusia kuvapuhelinpalveluita ennalta ehkäisevään perhetyöhön ja palveluohjaukseen ja neuvontaan. Järjestöpuolella on jo aikaisemmin ollut sähköisiä palvelukanavia hyödyntäviä palveluita (esim. eropalveluihin liittyen), hankkeen aikana myös seurakunnan palveluita on saatu linkitettyä osaksi sähköisiä palveluita.

Perhekeskusten osalta tilanne on se, että helmikuussa 2018 on esitetty ensimmäinen luonnos Lapin maakunnallisesta perhekeskusverkostosta. Luonnos on herättänyt vilkasta keskustelua eri verkostoissa mikä on ollut esityksen tavoitteenakin. Saadun palautteen pohjalta on työstetty ns. vaihtoehtomalleja, joita on tarkoitus esitellä ja edelleen hioa kesälomien jälkeen. Lape –hanke jättää esityksen maakunnallisesta perhekeskustoimintamallista Vate (maakunnan väliaikainen valmistelutoimielin) -työryhmälle tulevan syksyn aikana.

Palveluohjauksen pilotit ovat käynnistyneet kiitettävästi useissa Lapin kunnissa ja se on nähty yhtenä keinona edistää perhekeskustoimintamallin etenemistä seutukunnittain. Palveluohjauksen pilottien osalta onkin tullut jo palautetta, että yhteistyö eri toimijoiden kesken kunnissa ja kuntien välillä on tiivistynyt.

Varhaisen tuen ja ennalta ehkäisevän työn piloteista Lapissa on edennyt laajimmin ns. Voimaperheet-malli. Vain pari kuntaa on jäämässä siitä pois. Voimaperheet-mallin mukaisesti kaikille 4-vuotiaiden vanhemmille lähetetään ennen 4-vuotisneuvolatarkastusta kyselylomake, jossa kartoitetaan mm. lapsen käyttäytymiseen liittyviä haasteita. Vastausten perusteella vanhemmille tarjotaan tukea vanhemmuuteen perhevalmentajien kautta. Voimaperheet malli on tutkimusnäyttöön perustuva malli, ja siitä on hyviä kokemuksia alueilta, joissa se on ollut jo käytössä.

Saamelaiden palveluiden kehittämisessä kielineuvolatoiminta on ollut saadun palautteen mukaan merkittävä asia. Kielineuvolatoiminta on ohjausta kaksikielisyyteen niissä perheissä, joissa toinen vanhempi on saamenkielinen ja toinen suomenkielinen. Samalla kyse on kielenelvytyksestä. Suomessa käytettävät kolme eri saamenkieltä ovat uhanalaisia, joten konkreettisia toimenpiteitä kielten osalta tarvitaan. Kielineuvola on toteutettu Facebook-livelähetyksin ja seuraajia on ollut ympäri Suomea, ei pelkästään Lapissa tai saamelaisalueella.

Lastensuojelun osalta systeemisen toimintamallin pilotointi on kansallisesti hyvin laajaa. Lapissa toimintamallia pilotoidaan neljässä eri kunnassa hankkeen aikana. Lastensuojelun kehittäminen tulee jatkumaan hankkeen päättymisen jälkeenkin kansallisesti ohjattuna. Systeemisen toimintamallin kouluttajia tullaan kouluttamaan lisää valtakunnallisesti ensi vuoden aikana.

Muutosagentin tehtävä on kevään kuluessa painottunut maakunnalliseen sote-valmisteluun, jonka on mahdollistanut VATE:n tekemä päätös viimevuoden lopulta (68§/21.11.17). Huhtikuusta lukien muutosagentti on ollut lapsi- ja perhepalvelut -työryhmän vastuuvaimistelijä. Näillä näkymin tehtävä jatkuu vähintään tämän vuoden loppuun. Lisäksi muutosagentti on jatkanut kuntapäätäjien tapaamisia pitkin kevättä kierteäen kunnanhallitusten ja sosiaali- ja terveyslautakuntien kokouksissa. Yhtenä keskeisenä tavoitteena on ollut mm. herätellä kuntapäätäjiä arvioimaan kuntayhteistyön mahdollisuuksia ja erilaisia yhteistyön muotoja, sillä siihen tuntuu olevan aito tarve. Yksin pärjääminen sekä osaavien ja laadukkaiden lapsi- ja perhepalveluiden järjestäminen on osissa kuntia jo nyt erittäin haastavaa. Palvelutason ja osaamisen jatkuvuuden varmistamiseksi tarvittavia korjausliikkeitä on mahdollisuus tehdä jo ennen kuin palvelut siirtyvät maakunnan järjestettäväksi.

Kuluva talvi ja kevätkausi on jälleen kerran osoittanut, että meillä on osaavaa porukkaa töissä ympäri Lappia kunnan, järjestöjen ja seurakuntien palveluksessa. Määrä ei välttämättä ole kovin iso, mutta ehkä siinä onkin se juju: meillä on sopivankokoinen ja ketterä joukko viemään muutoksia eteenpäin tulevina vuosina. Muutoksen ensiaskeleet on jo otettu, ja tästä hyvä jatkaa eteenpäin.

Kaisa-Maria Rantajarvi
kaisa-maria.rantajarvi@poskelappi.fi
040-5432 211
Projektipäällikkö

Harri Tiuraniemi
harri.tiuraniemi@poskelappi.fi
040-1439 362
Muutosagentti

